

Betuwewind: Iedereen wint.

Participatie organiseren en vormgeven

Inleiding

Betuwewind is een samenwerking tussen overheden, projectontwikkelaars en burgers. Deze partijen hebben er om diverse redenen belang bij dat participatie in en rond het project wordt bevorderd en feitelijk plaatsvindt.

Overheden hebben belang bij participatie om met zo weinig mogelijk weerstand maatschappelijk noodzakelijke beslissingen te kunnen nemen. Weerstand leidt tot politieke instabiliteit en langdurige procedures met als gevolg dat doelstellingen niet gehaald worden en er van bovenaf ingegrepen zou kunnen worden. Participatie is verder een kans om de lokale economie en infrastructuur te versterken. De beide betrokken gemeenten hebben in hun Windvisie vastgelegd dat burgerparticipatie onderdeel van het project moet zijn wat onder andere tot uitdrukking moet komen in de oprichting van een Omgevingsfonds.

Projectontwikkelaars hebben belang bij het realiseren van projecten waar al in geïnvesteerd is; het voorkomen van kapitaalvernietiging en het beperken van procedures om zo tot een winstgevende exploitatie te komen. De NWEA, branchevereniging voor de windsector, heeft een gedragscode opgesteld waarin benadrukt wordt dat een goede relatie met de omgeving van groot belang is voor het succesvol realiseren van projecten. Ook is de NWEA voorstander van het vullen van een Omgevingsfonds uit de opbrengst van windprojecten. Participatie vergroot de kans dat projecten waar reeds in geïnvesteerd is ook doorgaan.

Burgers en ook lokale bedrijven hebben er belang bij dat er met hun wensen en belangen rekening wordt gehouden, maar ook dat ze de gelegenheid krijgen om van de windprojecten te profiteren. Weerstand tegen windprojecten is er immers vaak op gebaseerd dat de bevolking bang is om er last van te hebben en/of vindt dat belastinggeld slecht besteed wordt. Participatie helpt om belangen te identificeren en te respecteren en waar mogelijk direct voordeel te bieden aan de omgeving.

De initiële betrokkenheid van burgers bij de windparken Deil en Avri is ontstaan vanuit de behoefte om zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor onze energievoorziening vanuit de overtuiging dat dit de beste weg is naar een schone, betrouwbare en betaalbare beschikbaarheid van energie in onze regio. Wij willen duurzame, betrouwbare en betaalbare stroom en willen daar zelf voor zorgen. Vanuit deze gedachte is de Burgerwindcoöperatie Geldermalsen-Neerijnen opgericht en deze heeft binnen het samenwerkingsproject Betuwewind de rol en taak gekregen om communicatie en participatie vorm te geven en te organiseren. Hierbij is bewust gekozen voor mede-eigenaarschap van de beide parken.

Energietransitie en ruimtegebruik

In alle scenario's voor de transitie van fossiele naar schone energie wordt uitgegaan van een sterk gedistribueerde productie van energie. Dat betekent energie opwekken dicht bij waar het wordt gebruikt. Dit heeft gevolgen voor de manier waarop we leven,

wonen, reizen, werken en consumeren. In onze directe leefomgeving zal er veel ruimte nodig zijn om de duurzame energievoorziening te realiseren. Windmolens zijn daar een voorbeeld van, maar ook zonnepanelen, mestvergisters, houtsnipperdrogerijen vragen ruimte; zien er niet altijd even mooi uit en kunnen overlast geven.

Dit plan beoogt rond de windparken Deil en Avri een proces op gang te brengen met als doel te komen tot een goede inpassing van duurzame energie. Participatie is hiervoor het sleutelwoord, participatie in het proces, in de lusten en de lasten, in het eigendom en in de zeggenschap.

Wat beoogt participatie?

Participatie is een middel om waarde te creëren, waardoor de waarde van de windparken voor iedereen in de regio groter wordt.

Participatie is actieve betrokkenheid bij het project, van burgers, bedrijven en instellingen uit de regio met als doel de overlast te beperken en de opbrengsten voor individuen en de regio zo groot mogelijk te laten zijn. Door de participatie goed te organiseren, zal draagvlak ontstaan bij de omgeving die ervaart dat hun actieve betrokkenheid 'rendeert': dus dat zij een direct voordeel ervaren van het betrokken zijn. Voor de een zal dat zijn het bijdragen aan een sociale en of duurzame wereld, voor een ander zal dit een prettiger leefomgeving zijn en voor een derde zal dit een financieel rendement zijn. En dit zijn maar voorbeelden. Er zijn vast nog veel meer redenen om te participeren in Betuwewind en hier rendement van te ervaren. Participatie kan een krachtig middel zijn, maar we moeten dit ook niet overschatten. Het is mogelijk om de nadelen die mensen ervaren bij windparken te verzachten of weg te nemen, maar dat leidt niet automatisch tot draagvlak, zeker niet bij direct omwonenden of verstokte tegenstanders. Wat we wel kunnen bereiken is dat men respect heeft voor onze aanpak en daarmee acceptatie van de uitkomsten van een democratisch proces. Het doel is dus niet alleen draagvlak, maar ook acceptatie.

Wie is de regio?

We zien als primaire doelgroep voor participatie de inwoners van de gemeenten Geldermalsen en Neerijnen. Het is echter al gebleken dat dit een te beperkte blik is. De impact op inwoners van deze regio is zo groot dat er nu al interesse en zorg rond het project bestaat in de gemeenten Neerijnen, Lingewaal, Geldermalsen, Culemborg, Buren en Tiel. Rond de beoogde locaties wonen inwoners van vijf gemeenten. Die voelen zich betrokken en met hen de gemeentelijke organisaties.

Tegelijk is er een grote zorg in het gebied over het klimaat. Klimaatverandering veroorzaakt problemen met de afvoer van regen- en rivierwater, dit is zeer relevant voor de Betuwe. Dus veel mensen begrijpen de urgentie om iets aan het klimaat te moeten doen. Het is echter voor lang niet iedereen duidelijk dat windmolens bij Deil en Avri belangrijk bijdragen aan de oplossing. Er wordt snel verwezen naar andere locaties (zee) en andere energiebronnen. Deze 'alternatieven' zijn echter meestal ook nodig.

Bedrijven hebben belangstelling vanwege hun duurzaamheidsdoelstellingen maar ook vanwege de mogelijkheid om producten en diensten aan het windpark te leveren.

De impact op de energievoorziening en op het landschap draagt verder en roept reacties en betrokkenheid op in de hele West-Betuwe, dus ook in Lingewaal en Culemborg en zelfs in Zaltbommel.

Participatie staat wat ons (Betuwewind) betreft open en zullen wij stimuleren voor iedereen voor wie dat een voordeel kan opleveren. Afhankelijk van het onderwerp zal dit een kleiner of groter gebied betreffen.

Ruimtelijke inpassing

Uit de MER-vrije beoordeling voor windpark Avri is al gebleken dat ontwikkeling van het park mogelijk is binnen de wettelijke normen voor geluid, slagschaduw en grondwatervervuiling. Ecologie wordt nog onderzocht en wat betreft landschap ligt er een advies van een landschapsarchitect die drie molens van 120m hoog bij Avri acceptabel vindt. Dit advies is door B&W overgenomen met 120m als maximum hoogte. Bij Deil zijn er vooronderzoeken gedaan, maar worden geen problemen verwacht. Uit de MER moet blijken welke varianten uitvoerbaar zijn binnen de regelgeving en welke de voorkeur geniet.

De omgeving vindt dit enerzijds logisch en kan deze conclusies begrijpen, maar aan de andere kant steekt het dat er in het verleden al veel inbreuken op hun leefomgeving zijn gedaan. A15, A2, Betuweroute en bedrijfsterreinen hebben een stempel op het landschap gedrukt en die ontwikkeling is nog niet afgelopen.

Kansen voor maximaliseren acceptatie en draagvlak door participatie

De directe betrokkenheid van burgers in Betuwewind en een gedegen communicatiestrategie stelt Betuwewind in staat om haar doelstellingen te realiseren. Vertrekpunt is om naar alle betrokkenen helder te maken vanuit welke visie Betuwewind acteert. Deze visie is verwoord in een slogan: **Iedereen wint**. Met deze slogan vertellen we in twee woorden waar het ons om gaat in de realisatie van de windparken bij Deil en Avri. Inwoners, aanwonenden, aandeelhouders, het landschap, onze achterkleinkinderen, de lokale economie: onze doelstelling is dat iedereen kan winnen bij deze realisatie. We willen dat iedereen die betrokken is bij Betuwewind en de realisatie van de windparken Deil en Avri elkaar - telkens weer - vindt op deze gezamenlijke focus.

In het proces van het organiseren van participatie willen we vier opeenvolgende fases doorlopen om - uiteindelijk - een voldoende aantal lokale inwoners en bedrijven direct te verbinden aan Betuwewind, via de burgerwindcoöperatie Geldermalsen-Neerijnen. Deze vier fasen zijn inspireren, betrekken, verbinden en meedoen. Een kritieke prestatie-indicator voor de mate waarin participatie is geslaagd, zal het aantal (bedrijfs-)huishoudens zijn dat lid wordt van de Burgerwindcoöperatie. De mate van financiële participatie in de exploitatie door de Burgerwindcoöperatie is hier contractueel aan gekoppeld. Deze doelstellingen zijn als volgt in de tijd:

In de tijd	Gekoppeld aan mijlpaal	Aantal leden
Begin 2017	Financial Close Avri	800
Eind 2017	Financial Close Deil	1.200

Begin 2018	Avri, 3 maanden in gebruik	1.600
Medio 2019	Deil, 1 jaar in gebruik	2.000

De kansen van het maximaliseren van draagvlak door participatie aangaande de inpassing van de plannen liggen in:

1. Het minimaliseren van hinder voor omwonenden en impact op het landschap.
2. Het bevorderen en geschikt maken van het gebied (waar de windmolens worden geplaatst) voor meerdere functies t.b.v. omwonenden en andere gebruikers van het gebied, zoals bedrijven en recreanten.
3. Het behartigen van gemeenschappelijke belangen in het gebied.
4. Het inschakelen van lokale bedrijven bij de aanbesteding van werkzaamheden t.b.v. de windparken.
5. Het beschikbaar maken van de opgewekte stroom voor de regio tegen een gunstige prijs; zeker als deze stroom weersafhankelijk wordt afgenomen.
6. De mogelijkheid om mede-eigenaar te worden van de windparken en daarmee invloed uit te oefenen, een concrete bijdrage aan de (lokale) energietransitie te leveren, rendement uit het aandeel te verkrijgen en met de winst leefbaarheid en duurzaamheid in de regio te bevorderen.
7. Het bieden van enige financiële compensatie aan de direct omwonenden en het oprichten van een Omgevingsfonds, vanaf nu gebruiken we bewust dit woord omdat het beter het doel aangeeft.

Ad 1. Minimaliseren van hinder

Betuwewind gelooft in een individuele aanpak om hinder voor omwonenden te beperken, maatwerk dus. Direct contact met omwonenden maakt het mogelijk om een realistisch beeld te schetsen van de invloed die het windpark op een bepaalde locatie in het gebied heeft. Hierdoor kunnen ongegronde zorgen worden weggenomen en specifieke maatregelen worden overwogen om reële hinder te beperken. Doel is niet alleen om binnen de normen te blijven maar ook om de totale hinder te minimaliseren.

Ten aanzien van geluid

Van beide gebieden zal een totaal geluidsbeeld worden gemaakt met de belasting vanuit de belangrijkste bronnen; hieruit zal duidelijk worden in hoeverre de windmolens hoorbaar zijn op diverse locaties en bij welke omstandigheden dat het geval is en hoe ze wel of niet bijdragen aan het totale geluidsniveau. In extreme omstandigheden kan dat eventueel leiden tot het terugregelen van de molens. Waar mogelijk zal invloed uitgeoefend worden op maatregelen die het geluidsniveau van andere bronnen kunnen verminderen. Bij Avri is dit op een bewonersavond besproken en de omgeving vindt het zeker wenselijk om te streven naar meer groen langs de A15.

Ten aanzien van slagschaduw

Voor elke (woon-)locatie zal een gedetailleerd beeld gemaakt worden van potentiële slagschaduw gedurende het jaar, impact op de leefomgeving die de

bewoner ervaart en mogelijkheden om ter plaatse voorzieningen te treffen zoals begroeiing. Uiteraard zal minimaal voldaan worden aan de wettelijke normen door de molens waar nodig stil te zetten. De uitdaging is om in individueel overleg met omwonenden, die mogelijk slagschaduw hinder gaan ondervinden, de mogelijkheden om hinder te minimaliseren te plannen. Dit start met een detailanalyse wanneer precies de slagschaduw hinder kan optreden en wanneer de omwonenden hier daadwerkelijk ook last van hebben. Op basis hiervan kan een plan gemaakt worden of en wanneer de molens stilgezet kunnen worden.

Ten aanzien van landschap en uitzicht

Doel is om het aanzicht van de windparken vanuit verschillende locaties te verbeteren of meer op te laten gaan in het landschap.

Op beide locaties zal een werkgroep gevormd worden met belangstellenden en het bevoegd gezag over de impact op het landschap en de mogelijkheden hier iets aan te doen. Voor de uitvoering van concrete maatregelen zal samenwerking nodig zijn met de omgeving, grondeigenaren, gemeente, waterschap etc. Hierbij kan gedacht worden aan herinrichting van wegen als die 'aan de beurt' zijn, en aan agrarisch natuurbeheer of aan projecten die nog natuurcompensatie behoeven uit de omgeving. Bij Avri gaat het expliciet ook om de zichtbaarheid van de vuilstort in combinatie met de molens en het beperken van eventuele schittering van het geplande zonnepark; al ligt dat in principe bij de initiatiefnemers van het zonnepark.

Ad 2. Het bevorderen van nieuwe functies of directe voordelen in het gebied.

De bouw van windparken geeft verschillende kansen in het gebied die voor de omgeving gunstig kunnen zijn. Heel direct werkt dat bij Windpark Deil voor Staatsbosbeheer en bij windpark Avri voor de Avri zelf; het zijn maatschappelijke organisaties die de financiële opbrengst van het verhuren van hun gronden zullen benutten om hun maatschappelijke functies beter te vervullen. Staatsbosbeheer zal meer dan 50% van de grondopbrengsten direct besteden aan het vergroten van de natuur(-historische) waarde van hun gebieden en bij Avri komt de opbrengst ten goede aan de kosten van vuilverwerking en andere maatschappelijke diensten die de Avri vervult, dit leidt tot vermindering van de kosten van deze activiteiten voor AVRI en daarmee indirect voor burgers en gemeenten die minder doorberekend krijgen. Bij Deil leidt dit tot versterking van recreatie en educatie mogelijkheden met de economische effecten die daar bij horen. Samen met de omgeving zullen hier plannen voor worden gemaakt en uitgevoerd.

Ad 3. Belangenbehartiging

In de contacten die in het gebied zijn ontstaan, groeien nu al ideeën om gezamenlijk tot meerwaarde te komen. Bij Deil is het plan ontstaan om gezamenlijk asbest te gaan saneren in combinatie met het leggen van zonnepanelen op boerendaken. In 2016 is er nog een extra asbestsubsidie waardoor dit ook voor niet-agrariërs aantrekkelijk wordt. In de gemeente Geldermalsen is energiecoöperatie 11duurzaam al

vergevoerd in het faciliteren van collectieve zonnedaken op basis van de Postcoderoosregeling. Deze regeling is in 2016 verruimd. De regeling stelt burgers en dakeigenaren samen in staat voordelig duurzame stroom op te wekken. Participatie van omwonenden zal tot identificatie van meer wensen en behoeften leiden waardoor gezamenlijk aan oplossingen en verbeteringen kan worden gewerkt. Zowel aan de Tielerweg als aan de Bommelweg zijn er klachten over het verkeer en het samen optrekken kan hier tot meer resultaat leiden. Ook worden de mogelijkheden van het collectief aanleggen van Breedband verkend.

Ad 4. Aanbesteden van werkzaamheden

In het aanbestedingsbeleid van beide windparken zal opgenomen worden dat lokale aanbieders een voordeel hebben bij de aanbesteding of indien mogelijk zelfs worden voorgeschreven bij de aanbesteding als voldoende duidelijk is dat lokale aanbieders marktconform kunnen leveren. Concreet zullen de volgende werken openstaan voor lokale aanbieders:

- Grondwerk, aanleg van wegen en kabels;
- Vestigen van funderingen;
- Asbestsanering t.b.v. zonnedaken. (als spin-off van de windparken)

Ad 5. Stroom voor de lokale markt

Betuwewind werkt samen met diverse energiebedrijven die lokaal de stroom van de windmolens kunnen leveren. Het is nu al duidelijk dat een deel van de stroom uit de parken direct in het gebied geleverd kan worden. Ook voor bedrijven wordt het interessant om te participeren omdat ze daarmee de inkoop van duurzame stroom veilig kunnen stellen.

Juist het mede-eigenaarschap geeft mogelijkheden om te regelen dat deelnemers ook hun eigen stroom opwekken. Voor het lokale bedrijfsleven gaat hun groene imago omhoog en dat is weer goed voor de lokale economie.

Voor de lokale markt zal een stroomcontract ontwikkeld worden wat een voordeel geeft aan de gebruiker die stroom afneemt op het moment dat de weersomstandigheden gunstig zijn. Dit maakt de overstap naar elektrisch vervoer en verwarming op elektra aantrekkelijk (warmtepompen). De Burgerwindcoöperatie zal hiervoor een samenwerking aangaan met een duurzaam energiebedrijf, maar ook de andere initiatiefnemers kunnen dergelijke producten lokaal aanbieden.

Ad 6. Mede-eigenaar worden = lid worden

Initieel is de burgerwindcoöperatie voor 25% eigenaar in beide parken, waarmee dus 25% van het eigen vermogen ingebracht kan worden door de leden; dat kunnen burgers en bedrijven zijn. Iedereen die lid wordt van Burgerwindcoöperatie Geldermalsen-Neerijnen neemt minimaal deel met een inleg van € 50 en een jaarlijkse contributie van € 11 en is daarmee ook lid van de lokale energiecoöperatie die diensten op het gebied van verduurzaming levert.

Naar gelang de kapitaalbehoefte van de Burgerwindcoöperatie kunnen leden hun deelname verhogen en hier een rendement op realiseren. Over de eerste € 50 wordt geen rendement uitgekeerd, maar dit geeft wel stemrecht.

Streefrendement voor de leden is 5% van de inleg per jaar. In de ontwikkelfase zal tijdelijk een hoger rendement (tot 10%) worden geboden; maar in deze fase ligt het risico ook hoger.

De Burgerwindcoöperatie investeert het kapitaal van haar leden in beide windparken en beoogt hiermee een rendement van 6-8% te halen. Hiervan wordt een deel uitgekeerd aan de leden, een deel is om de kosten van de coöperatie te dekken, en er wordt een reserve opgebouwd voor nieuwe projecten en andere doelen op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid.

Jaarlijks besluit de algemene ledenvergadering (ALV) hoe de (over-)winst zal worden besteed.

Leden hebben een stem in alle beslissingen van de coöperatie, dus ook in de manier waarop de windparken gerealiseerd worden. Binnen de (coöperatieve) vereniging zullen werkgroepen gevormd worden waar leden aan kunnen bijdragen en zal er regelmatig een ALV worden georganiseerd waar de leden invloed kunnen uitoefenen. De behoefte aan deelnemingen wordt in de ontwikkelfase geschat op € 200.000. Voor overname, bouw en exploitatie is ca. € 1.000.000 per molen nodig. Stel dat er 14 molens worden gerealiseerd en 25% is van de BWC, dan gaat het om een inbreng eigen vermogen van ca. 3,5 miljoen euro. Iedereen, ook buiten de regio, kan lid worden en geld inleggen maar de BWC heeft zich eraan gebonden dat minimaal 80% van de inleg uit de omliggende vijf gemeenten zal worden opgehaald, Geldermalsen, Neerijnen, Tiel, Lingewaal en Culemborg. Er zal dus zo nodig een ledenstop voor leden van buiten de regio worden ingesteld.

Ad 7 Compensatie en Omgevingsfonds

Tijdens de exploitatiefase is er een budget beschikbaar voor de omgeving. Dit budget wordt jaarlijks bepaald en gevuld uit de opbrengst van de windparken en is bedoeld om iets positiefs voor de omgeving te doen. Hiervoor is € 0,50 per opgewekte MWh (1 MWh=1.000 kWh) beschikbaar. Bij de huidige plannen zal dit neerkomen op een bedrag van ca. € 45.000 voor beide parken samen (gebaseerd op 13x3MW).

De compensatieregeling is als volgt:

- Bewoners tot 800 meter van de molens krijgen jaarlijks gratis stroom ter waarde van € 300 (gebaseerd op prijs 'af windmolen' inclusief BTW).
- Bewoners tussen 800-1.000 meter van de windmolens krijgen jaarlijks gratis stroom ter waarde van € 200.
- Bewoners tussen 1.000-1.200 meter van de windmolens krijgen jaarlijks gratis stroom ter waarde van € 100.
- Als een bewoner klant is van het energiebedrijf dat de stroom van Betuwewind verhandelt kan het voordeel groter worden omdat er door dat energiebedrijf een lage marge zal worden berekend.
- Het gaat hierbij om alle aansluitingen waar daadwerkelijk mensen wonen.

- Het voordeel kan ook in geld worden uitgekeerd als een omwonende dat liever heeft, bijvoorbeeld doordat deze niet wil overstappen naar het verbonden energiebedrijf of als hij niet zoveel stroom nodig heeft.

Rekenvoorbeeld: In enig jaar is de prijs af molen 4 cent (incl. BTW), voor een bewoner tot op 800 meter afstand is dan € 300/0,04 beschikbaar is 7.500 kWh. De omwonende kan dit laten uitbetalen door de windparken of laten verwerken in zijn contract met het energiebedrijf; afhankelijk van de marge van het energiebedrijf kan het voordeel dan nog oplopen.

Op basis van deze regeling wordt er dan jaarlijks ca. € 22.500 besteed aan directe compensatie en is ca. € 22.500 beschikbaar voor het omgevingsfonds.

Het Omgevingsfonds

Het Omgevingsfonds is bedoeld voor het bevorderen van leefbaarheid in brede zin in een straal van 5 kilometer rond de windparken. Het fonds zal worden ondergebracht in een stichting en is onafhankelijk van Betuwewind of van de gemeenten. De Gemeenten worden wel van harte uitgenodigd om een bijdrage aan het fonds te leveren.

Bij de start van het fonds wordt eenmalig vastgelegd wat de omvang is van de compensatieregeling voor omwonenden. De uitvoering van de compensatie geschiedt in overleg tussen Betuwewind en het Omgevingsfonds. Het budget dat na compensatie overblijft, kan jaarlijks door het Omgevingsfonds worden besteed volgens criteria die vooraf zijn overeengekomen tussen de windparken, de gemeente en de omgeving. Idee is om één beheerstichting op te richten die besteding van deze gelden stuurt. Dit moet nader uitgewerkt worden....

Het omgevingsfonds is niet bedoeld voor planschade. Mocht daar sprake van zijn zal dit direct door de ontwikkelaars worden gedragen.

Uitvoering participatie

De verantwoordelijkheid voor uitvoering van dit participatieplan ligt bij de Burgerwindcoöperatie. Bestuursleden Gerlach Velthoven en Dennis Kerkhoven zijn hiervoor aangewezen en zullen in de uitvoering nauw samenwerken met de communicatiemanager en de projectmanagers van beide parken en natuurlijk ook met projectontwikkelaars, overheden en andere stakeholders.

Aan de hand van dit plan zal een participatiekalender worden opgesteld die steeds via www.betuwewind.nl beschikbaar zal zijn.

De Betuwe, maart 2016